

WANDELEN DOOR WATERMUSEA

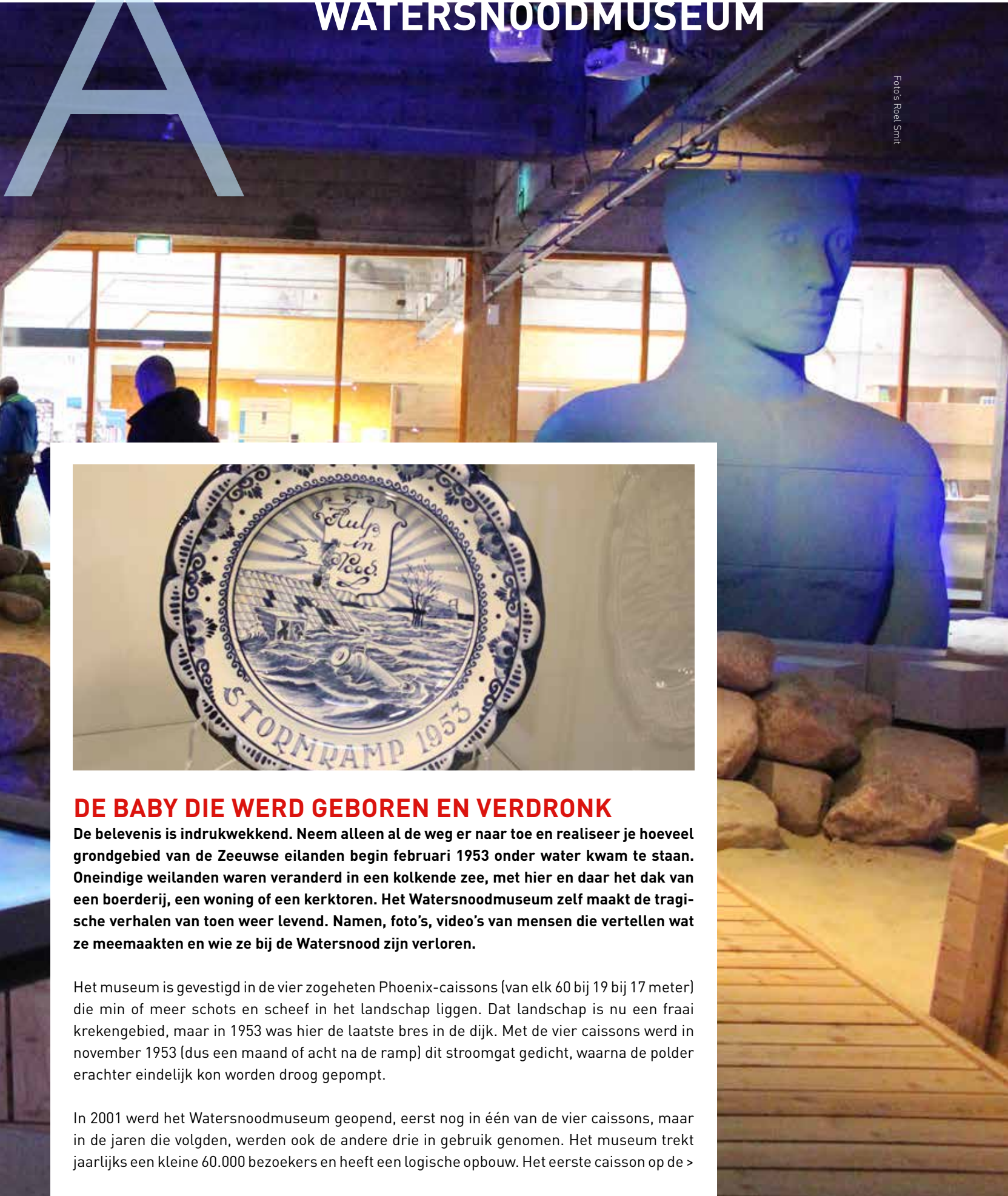
Nederland heeft tientallen musea die gewijd zijn aan water. Aan de productie van drinkwater, maar ook aan het gevaar van wonen beneden de zeespiegel. De redactie van H₂O bezocht er vier.

Tekst Roel Smit

A

WATERSNOODMUSEUM

Foto's Roel Smit



DE BABY DIE WERD GEBOREN EN VERDRONK

De belevenis is indrukwekkend. Neem alleen al de weg er naar toe en realiseer je hoeveel grondgebied van de Zeeuwse eilanden begin februari 1953 onder water kwam te staan. Oneindige weilanden waren veranderd in een kolkende zee, met hier en daar het dak van een boerderij, een woning of een kerktoeren. Het Watersnoodmuseum zelf maakt de tragische verhalen van toen weer levend. Namen, foto's, video's van mensen die vertellen wat ze meemaakten en wie ze bij de Watersnood zijn verloren.

Het museum is gevestigd in de vier zogeheten Phoenix-caissons (van elk 60 bij 19 bij 17 meter) die min of meer schots en scheef in het landschap liggen. Dat landschap is nu een fraai krekengebied, maar in 1953 was hier de laatste bres in de dijk. Met de vier caissons werd in november 1953 (dus een maand of acht na de ramp) dit stroomgat gedicht, waarna de polder erachter eindelijk kon worden droog gepompt.

In 2001 werd het Watersnoodmuseum geopend, eerst nog in één van de vier caissons, maar in de jaren die volgden, werden ook de andere drie in gebruik genomen. Het museum trekt jaarlijks een kleine 60.000 bezoekers en heeft een logische opbouw. Het eerste caisson op de >



museum-route vertelt wat er precies gebeurde in de nacht van 1 februari 1953. Wat ging er mis, hoe erg ging het mis en wat waren de oorzaken? Het tweede caisson is dat van de tranen: het verhaal van de mensen die wel en niet gered konden worden. Daar is *1835 + 1*, een multimediamonument dat de herinnering levend houdt aan 1835 geregistreerde doden en aan de baby die op zaterdagavond werd geboren, die nacht verdronk en nooit werd aangegeven bij het bevolkingsregister.

Het derde caisson op de route vertelt het verhaal van de wederopbouw en in het vierde staat de toekomst van de zuidwestelijke delta centraal. Hier staat de touchscreens, de grote schermen en wordt duidelijk dat we in Nederland nooit klaar zijn met waterbeheer. De inrichting van dit slotakkoord is verzorgd door Rijkswaterstaat.

Watersnoodmuseum

Weg van de Buitenlandse Pers 5, Ouwkerk

www.watersnoodmuseum.nl

DE BIESBOSCH: VOORTDUREND ANDERS

De Biesbosch: ongerepte natuur! Niets is minder waar. Het gebied is vrijwel volledig door mensenhanden gemaakt en is daardoor ook voortdurend in verandering. Wat eergisteren water was, daar stonden gisteren wilgen, vandaag is het weiland, morgen akkerland en overmorgen weer water. Dat is een van de verhalen die verteld worden in het Biesbosch MuseumEiland, gevestigd in een schitterend nieuw gebouw, niet ver van het historisch dorp van Werkendam.

De Groote Waard tussen Dordrecht, Geertruidenberg en Heusden was als polder tot stand gekomen in de dertiende eeuw. De dijken werden echter verwaarloosd (mede als gevolg van de Hoekse en Kabeljauwse twisten) en verzwakt door uitvening. De Sint Elisabethsvloed in 1421 deed dertig dorpen in het water verdwijnen en er ontstond een binnensee van kreken en zandplaten.

Eeuwenlang zorgde het water voor een stevig getijdenverschil van soms wel twee meter. Dat werd aanzienlijk minder na de sluiting van het Haringvliet (1970). Nog altijd heeft de Biesbosch echter met getijden te maken, maar de verschillen zijn veel minder groot dan voor 1970. Dat heeft het gebied opnieuw sterk veranderd. En wie weet wat er gaat gebeuren als de plannen doorgaan om de Haringvlietssluis op een kier te zetten.

Het wordt allemaal zichtbaar gemaakt in en rond het Biesbosch MuseumEiland. Dat geldt ook voor de manier waarop mensen zichzelf en hun gezinnen in de loop der eeuwen staande hebben gehouden in dit tamelijk woeste gebied. Bijvoorbeeld met verbouwen van wilgen en riet, het maken van allerlei gebruiksvoorwerpen van dit materiaal, maar ook met visserij en eendenvangst.

Ook vertelt het museum het grotere verhaal van de manier waarop we in

Nederland omgaan met het wassende water van onze rivieren. Dat we rivieren als dat nodig is de ruimte moeten geven. Omdat anders (de Biesbosch is daarvan zelf het voorbeeld) het water die ruimte misschien wel neemt.

Kijk ook even in de nabije omgeving. Bijvoorbeeld bij de Biesbosch Beleving, een schaalmodel dat de waterstaatkundige werking van het gebied zichtbaar maakt. Maar kijk ook iets verder. Het museum staat middenin de Noordwaard, een 4.450 hectare groot landbouwgebied dat ontpolderd is om de Merwede – indien nodig – meer ruimte te geven. Boerderijen werden verplaatst en in een aantal gevallen herbouwd op terpen. Het museum zelf ligt sindsdien op een eiland, overigens prima over de weg bereikbaar.

Biesbosch MuseumEiland

Hilweg 2, Werkendam

www.biesboschmuseumeiland.nl

BIESBOSCH MUSEUM EILAND

Foto's Ronald Tilleman



DRINKWATERMUSEUM

Foto's Roel Smit

BRITTEN AAN DE BASIS VAN ONS DRINKWATER

De buitenkant van het Drinkwatermuseum in Heemstede is net gerenoveerd. Het ziet er goed uit, de uitstraling van het voormalige pompgebouw van de Duinwater Maatschappij lijkt een beetje Engels. Dat blijkt te kloppen. Het eerste gebouw van de Nederlandse drinkwaterbedrijven, kon gebouwd worden dankzij Britse investeerders, kreeg dus een Engelse stijl en werd uitgerust met een machinepark en 20-duims-leidingen uit het Verenigd Koninkrijk. En binnen vind je er nu nog steeds gereedschap dat gebaseerd is op oude, Engelse maten. In 1852 (want zo oud is het gebouw) vonden Nederlanders investeren in drinkwatervoorziening nog te link.

Het is een van de grappige verhalen die Geurt Rombach, voorzitter van de museumcommissie, bezoekers weet te vertellen. Maar hij vertelt ook met graagte over de enorme betekenis die mannen als Jacob van Lennep (die rond 1850 de basis legde voor de Duinwater Maatschappij) en Samuel Sarphati (die een grote bijdrage leverde aan de totstandkoming van schoon sanitair in de stad).

Het museum, nu eigendom van het Amsterdamse watercyclusbedrijf Waternet, zit in een overgangsfase. De buitenkant van dit oudste drinkwatergebouw van Nederland is klaar, maar binnen moeten de zaken grotendeels nog aangepakt worden. De opzet wordt meer thematisch, zodat Waternet het museum nog beter kan gebruiken om met klanten in contact te komen en te

vertellen wat er komt kijken bij de productie van drinkwater. Intussen blijft de fenomenale, historische collectie toegankelijk voor het publiek.

Wie rondsnuift in het gebouw, dat op loopafstand ligt van de Amsterdamse Waterleidingduinen, krijgt een prachtig beeld van de historie van de drinkwatervoorziening in de stad. Gereedschappen, vervoermiddelen, meetinstrumenten, archiefkasten, de bromfiets en het uniform van de meteropnemer, teveel om op te noemen. Putdekseltjes maken duidelijk waarom steeds gesproken werd van Gemeentewaterleidingen (meervoud). Toen de drinkwatervoorziening overging in handen van de overheid, werden drie particuliere bedrijven gefuseerd: de Duin Watermaatschappij, de Vecht Watermaatschappij en de Bron Watermaatschappij.

Het monumentale gebouw heeft (zoals in de gevelsteen ook staat) van 1852 tot 1909 dienstgedaan als pompgebouw. Daarvan is binnen nu niets meer te zien. Begin twintigste eeuw werden de pompen verwijderd (de pompfunctie werd overgebracht naar de nabijgelegen productielocatie) en het gebouw werd ingericht als kantoor en deels als laboratorium. Ook de restanten van die periode maken het museum tot een juweeltje.

Drinkwatermuseum

Leidsevaartweg 73, Heemstede

Alleen op donderdag geopend en voor groepen op afspraak

Afspraak maken?

Geurt Rombach

geurt.rombach@waternet.nl



NEDERLANDS WATERMUSEUM

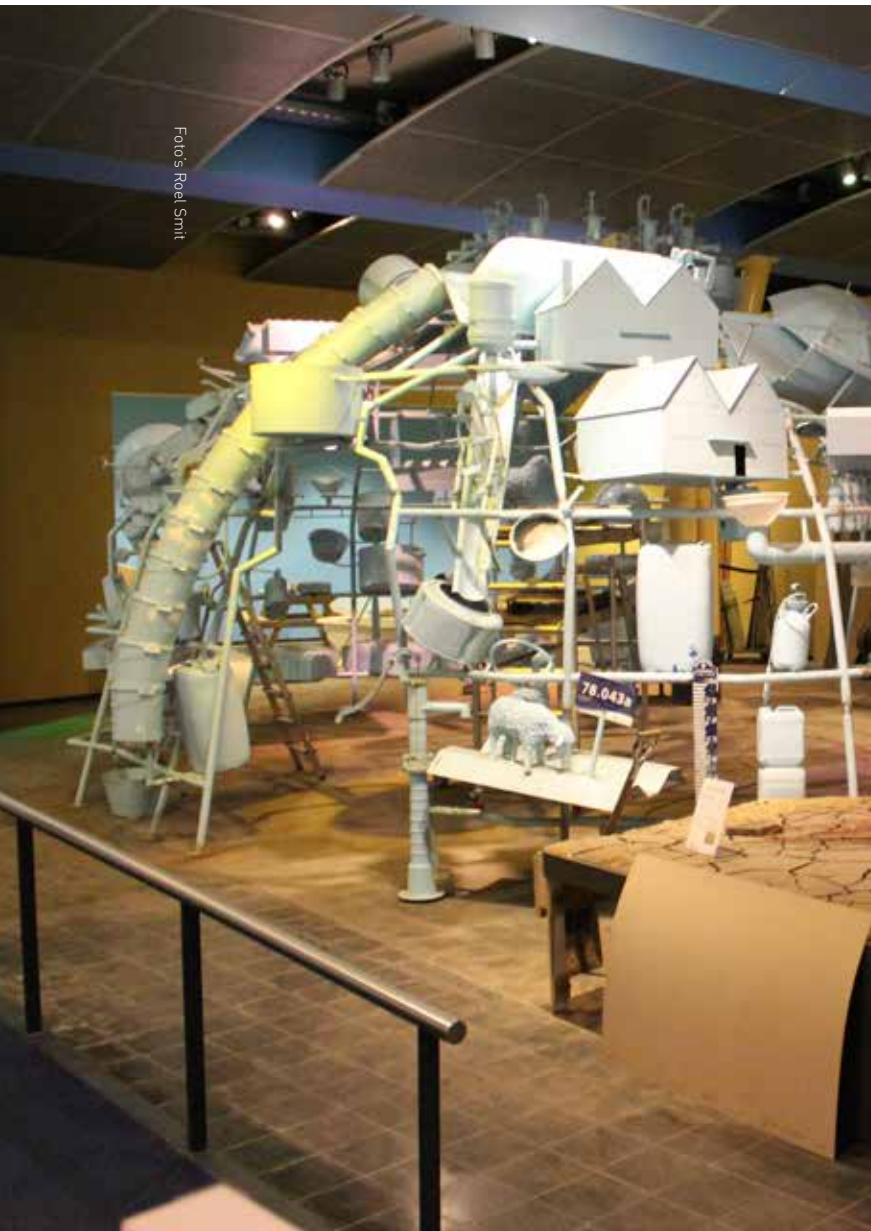


LEREN OVER WATER MET FLIP DE BEER

Het Nederlands Watermuseum in Arnhem afficheert zich als een echt doe-museum voor het hele gezin. En dat is het ook. De allerkleinsten worden door Flip de Beer vertrouwd gemaakt met water, voor iets oudere kinderen is er elk weekeinde een Waterlab, waarin experimenten gedaan kunnen worden. En wie zich wil verplaatsen in de gevolgen van een echte watersnood – en hoe je je hierop het beste kunt voorbereiden – kan op de zolder terecht, waar je kunt leren dat je in zulke tijden meer hebt aan warme dekens en een voorraad schoon water dan aan je tablet of smartphone.

Het museum, dat in 2004 officieel in gebruik werd genomen, is te vinden in de oude (uit de late Middeleeuwen daterende) Begijnmolen in Park Sonsbeek. En dat is nog maar een klein gedeelte van het museum, dat voor het grootste deel (circa 2.000 vierkante meter) ondergronds is gebouwd. Dat was nodig omdat Sonsbeek een beschermd stadsgezicht is en de Begijnmolen zelfs een nationaal monument. Vandaar dat de kosten van de realisatie destijds opliepen tot een kleine 11 miljoen euro.

Inmiddels trekt het museum ruim 60.000 bezoekers per jaar (van wie een kleine 10.000 kinderen in schoolverband). Natuurlijk krijgt het museum financiële steun van onder andere het waterschap Rijn en IJssel, van drinkwaterbedrijf Vitens en van enkele andere partijen in de watersector. Toch blijft het een kunst het hoofd boven water te houden. Na een aantal financieel zware jaren, >



Fotos Roel Smit



De voormalige Begijnenmolen in het Arnhemse Park Sonsbeek: huisvesting voor het Nederlands Watermuseum, dat voor het grootste deel onder de grond zit

kwam de exploitatie in 2016 voor het eerst in jaren weer uit de rode cijfers, zegt directeur Jos van den Mosselaar. Dat de Stichting Watermuseum beheer en exploitatie in de periode 2011-2013 volledig had uitbesteed aan een particulier bedrijf is niet goed bevallen.

Inmiddels heeft een reorganisatie plaatsgevonden, wordt verdiend aan zaalverhuur, horeca en is en het een zegen dat maar liefst 60 vrijwilligers zich belangeloos inzetten voor het museum.

Dit voorjaar wordt de nieuwe tentoonstelling 'Story of Water' (over de betekenis van water op de wereld) officieel geopend (foto boven). Aan de inrichting wordt hard gewerkt.

Nederlands Watermuseum
 Zijpendaalseweg 26-28, Arnhem
www.watermuseum.nl